

EJ (130) *int*

ej (75), **hej** (55); *ej MrowPieś, LubPs* (9), *BielKron, HistRzym, RejPos* (2), *HistLan* (3), *RejZwierc* (4), *WujJud* (4), *CzechEp* (5), *WerGośc, WisznTr,* (2), *ArtKanc* (9), *RybGęśli, KlonKr, RybWit, ZbylPrzyg*; *hej ForCnR, PatKaz III, RejJóz* (9), *RejKup* (4), *OrzList, OrzRozm, BudBib* (4), *MWilkHist, StryjKron* (4), *KochPam, PudłFr, PaprUp* (3), *GrabowSet, PaxLiz*; *ej* : *hej KrowObr* (3 : 5), *Mącz* (20 : 4), *KochFr* (1 : 1), *LatHar* (4 : 11), *CiekPotr* (1 : 1).

e jasne.

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI (jeden z tych samych przykładów) – XVIII w.

1. *Okrzyk nawoływania, przynaglania, pobudzenia, zachęty; błagania (najczęściej w modlitwach); zwykle z V i wypowiedzeniem wyrażającym rozkaz, prośbę, czy zachętę; o, heus Mącz* (57) : A także Ządolcz imie na onego młodzieńca wołać/ rzekątz: Hey dobry druże/ raczy wynidź knám *ForCnR* B2; Ey ráczże mię miły Pánie w twej prawdzie ípráwować *LubPs* F4v, M, aa6, ff3v; *KrowObr* 176; Ey Rycerze Boży teraz čás przyłzedł/ áby każdy vkazał íwoy vmyśl dobry męstwá íwego *BielKron* 460; O Adverbium vocandi, seu interiectio cohortandi [...] Ey/ ut o discipule fac tibi curae sit quod moneo, Ey ty vczníu bądź tego pilen w czim cie nápomínam. *Mącz* 256a; Exporrige frontem, Ey bądź dobrej myśli/ Wyciągni czoło *Mącz* 351a; *HistRzym* 16; Hey Cyionie/ pomoż íobie obywátelko corki Bawelkíey. *BudBib Zach* 2/7; Pošíláíac íwých krzyczy/ Hey dziecí do ípráwy/ A to nam Bog ízczęście przywraca lálkáwy *StryjKron* 230; [*Kníaz*] Wołáíac hey w kim miłość íest oyczyny ízczera/ Teraz íą niech okaże *StryjKron* 732, 732 [2 r.]; Złękl íię/ y padł: hey pánowie Mołkiewcy bohátyrowie. Dla bogá niezábííayćie/ Ráčzý żywo poímayćie. *KochFr* 117, 133; *KochPam* 86; HEY Kolędá Pánowie: Widzę/ do káléty *PudłFr* 7; *ArtKanc* I7v, L5v, O; HEY niechayże cíę błogóśláwíá o namílościwłzy IEzu włyšcy niebiełcy twoi Anyołowie *LatHar* 229, 64, 279, 313, 445, 624; *RybGęśli* D2; *KlonKr* E2.

Ze zdaniem pytajnym (2): Hey miły Pánie/ ípířzli/ czuíęzli? íż tákie blúźnierfthwo hániebne cíerpiřz? *OrzList* e2; Otworzćie mi otwrzćie [!], hey czy czuíe tám kto? *CiekPotr* 67.

Rozdziela powtórzenie dosłowne (1): W ten čás/ hey w ten čás/ ítrožu moy Anyele/ Z Kory włytkimi: wyłtěpkow mych wiele Omawíay próřę *GrabowSet* X4.

Powtórzenie dwukrotne (6): Hey, hey Iozeph trzeba mi was [...] Podzcie íam do íklepu mało *RejJóz* D6v, B, B8, N2v; Tu yuř Pořel vpomína [...] Hey hey Bracza což działacze *RejKup* Tv; Hey/ hey/ [*Vae, vae*]/ vćiekayćie z íemie pułnocney/ mówi Iehowá *BudBib Zach* 2/6.

Połączenia: »hej dla Boga« (1): Hey dla boga pomní kazdí rade onego meza íwíetego *PaprUp* K3.

»ej nuř« (8): EY nuř wśfelki chćíey obáčzyć cóć potrzebnieyśřego *MrowPieś* A4 [*idem ArtKanc* N11v]; EY nuř włyšcy narodowie pośłuchaycye tego *LubPs* Nv, R5v; *KrowObr* Av; *ArtKanc* L5, L8v, N11v, P3v.

Fraza: »hej słysz(cie) (a. pośłuchajćie)« = *heus Mącz; heus tu, heus evocate Cn* (3): Hey słýřzcie towarzýřze Krol íam ku mníę írodze píře *RejJóz* K, B8; Heus adverb. Vocantis, Słuchay/ Hęy [!] słýřz. *Mącz* 155c.

2. *Wyraża różne stany uczuciowe: radość, podziw (ironię, szyderstwo); oburzenie, ubolewanie, przestroę; zdziwienie, powątpiewanie; babae, eua, hem, hui, o, papae, euge Mącz; euax, euge, euae,*

euche, io Cn [hei et heheu est interiectio dolentis et ingemiscentis, hei misero mihi, o niestetyz mnie nędznemu, gdy kto wzdycha albo żałuje czego Mącz 154a; hei – auwe, biada, auch Calep] (58) : Wiele ich którzy mówią nędzney dufzy moiey Ey nie mać w Pánu Bogu ten nądzyeie swoiey. *LubPs B2v [idem ArtKanc Q], L3; O nonnunquam exclamantis: ut o hominum ingratitude, Ey álbo o toć wielka niewdzięczność ludzka. Mącz 256a, 45c, 73b, 116d, 154c, 256a, 323b, 341a; Alebyś też lepak rzekł: Ey łączno było Piotrowi RejPos 290v; Ey głupiec lie obchodzi ten z dziećmi swoiemi [kto rozda majątek] HistLan D4, B3v; RejZwierc 5, 170; WujJud 70v; Ey wyliczyć trudno: nie lie nam nie zmieni/ Tákelmy zupełnie wżyftkim náfyceni. WisznTr 34; ArtKanc Q; PaprUp H4; LatHar 152; RybWit Cv.*

Ze zdaniem pytajnym (10): hey czemum ale obyema [oczyma] na nyą nyepatrzył abych yą był lepyey oglądał *PatKaz III 123v; Ey co małz zá íprawę ínami Iezufie Názaráński/ przifzedłes tráćie nas [Vulg Luc 4/34] KrowObr 52v; Hem nummam perimus, Hey yzali yuřz zginiemy. Mącz 253a; WisznTr 34; EY czemuś mię opuścił w ták wielkich ciężkościách? ArtKanc D13; Hey iákoś z wyfoká ípádłá? hey iákoś głąboko wpádłá? Hey iákoś łáfkáwym wzgárdziłá LatHar 150, 562, 608.*

Powtórzenie dwukrotne (6): RejKup aa2v; KrowObr 144v *marginis*, Ttv; Babae, Apud Plautum pro Interiectione, Papae. Admirantis, Hui/ Ey Ey yákie dżiwy. *Mącz 22c; Eua, Interiectio exultantis, Hey/ Hey/ albo Heyda/ Heyda/ też Heydařz/ Heydařz Mącz 109a, 276b.*

Połączenia: »hej ach« (1): Hey [Euge]/Ach/ złamano wrotá narodow *BudBib Ez 26/2.*

»hej beszcie« (1): Hey beřzćie/ což fię wżdy dżieie. *MWilKHist C4v.*

»hej dla Boga« (1): hey dla Boga Wolofka á Multanřka to íprawa bela *PaprUp L2.*

»ej niestetyz« (2): Ey/ niestetyz/ iáko to mizerna rzecz: ítráćie to/ czego niemożelz powetowáć *LatHar 149, 150.*

»o hej, hej« (2): O hey hey Fráncifzek Diyabelřká moc íkáził. *KrowObr Ttv, 144v marginis.*

»ej (...) toć (a. toż)« (7): Ey miła řiořtro thoř małz kłopot przed thymi muchámi *RejZwierc 39v; ey/ toć iefzćze te⁸⁰ byłá potrzebá dołóżyć: ey/ toć fię w tym řzkodá ítáłá/ iz fię nie dołóżyło [...] Ey toć trzebá było wżyftki řwiádeřtwá ty/ y Láćinřkim y Polřkim ięzykiem klářć: áby fię y wćzonym y nieukom dogodřiło etc. CzechEp [385], [406]; PaxLiz C4; Moie namilřze řerce: Ey toćiem widřziáłá Sukniá krzeczniá/ teřbyim iá táká rádá miáłá ZbylPrzyg A4.*

W równowáznikach zdania optatywnego:

»ej Boże daj to« (1): Osi adverbium optandi, Ey boże day to/ O by *Mącz 271a.*

»ej chwałá Panu Bogu« (1): Euge, interiectio gratulantis, Gdy fię wefelimy/ Ey chwałá Pánu Bogu. *Mącz 109b.*

a. Stanowi samodzielne Wypowiedzenie (1) : Dominik bes grzechu fię zátzł y národził. Hej *KrowObr 145v marginis.*

3. Wzmacnia ekspresję wypowiedzenia uzasadniającego, wyjaśniającego, podkreśla jego oczywistość; przecież, wszak (13) : *LubPs ee6v; Odpowiedzieli oni iáwnie/ w thym Krolá řłucháć niebęđziemy. EVANG. Surowa odpowiedź. PAP. Hey dawnoć powiádaia/ quod es esse velis. Ieřli Árcybiřkupem albo Krolem/ bądź że im záfwiře/ nietylko Tytułem/ ále y władzą OrzRozm I3v; Ieřli to nie yeřt przeciwo tobie ya go chcę záfpomoc (-) P. Bá dobrze tilko z twego mieřzká (-) L. Ey z czyyegořz*

ynłzego. *Mqcz* 245b; *RejPos* I39v; A złością rodzicom śwym dobroć ich oddáią. Ey nie wierzę by to miał być naród człowieczy/ Co przeciw rodzicom śwym myłli tákie rzeczy. *HistLan* B3; Tákte też tá cnotá thá można krolowa/ chociay fie kęs w kim zácni zabáwkámi świátá tego iáko ciemnymi chmurámi/ ey przed fię fie oná wynorzyc á zázwdy záblyřzczeń musi. *RejZwierc* 68; A coź to v was zá zwierzchność? Wiemy że v was ná niektórych mieyřcách Burmiřtr z Ráycámi Křiężá święcá [...]. Ey nie Láikomći daná moc święcic Káplány. *WujJud* 146, 2, 181 v; gdy Więc zász komu zá to odłáiwáią/ mówiąc: Ey nie mogęc ia być bez tego: tákieć ielt przyrodzenie moie*CzechEp* 10; Bo coź zá pożytek krwi moiey/ iefli nie vydě wiekuiřtey kaźni twoiey? Ey nie vmárlić ćiebie chwalic máią/ Pánie Iezu/ áni ći wřzyřcy ktorzy do pieklá wřtępuią. *LatHar* 25; *CiekPotr* 10.

Połączenie: »ej dla Boga żywego« (1): Ey dla Bogá żywego/ izali nas ná rzeź pobic máią/ iáko woły ábo świnie/ ábo inřze bydło? *WerGořc* 261.

*** *Bez wystarczającego kontekstu* (2) : Haud interiectio Ey/ ey. *Mqcz* 153c.

Synonimy: 1. nu, nuże; 2. ach, auch, auwe, biada, ech, hejda, hejdaź, niestety, o.

Cf **EHEJ**, **HEJA**, [**HEJZE**]